

SADRŽAJ

Predgovor	7
Prolog	13
I Uvod	17
II Podela po područjima	29
III Tvorbeni modeli	107
IV Diskusija	127
V Rečnik	157
Dodatak: Neke druge skrivalice	233
Izvori i literatura	251

PREDGOVOR

Ova knjiga donosi završni, monografski uobličen plod piščevog dugogodišnjeg prikupljanja, analiziranja i klasifikovanja *slivenica* (leksičkih blendi), čije je rezultate parcijalno i kumulativno objavljivao u nizu članaka i poglavlja u knjigama navedenim hronološkim redom u spisku literature na kraju knjige. Prvi sintetički prikaz objavljen je u okviru knjige *Sarmagedon u Mesopotamaniji* (Beograd: Biblioteka XX vek, 2013). Taj posao je u međuvremenu nastavljen, i kada je šest godina kasnije broj registrovanih slivenica udvostručen, autor je zaključio da je došlo vreme za novu sintezu. Celokupni zabeleženi materijal ovde je u tu svrhu ujednačen, prilagođen i prekomponovan u novu celinu, koja uz deskriptivne i analitičke delove sadrži i objedinjen rečnik slivenica sa blizu 2200 odrednica.

Kao uvod još uvek može korisno da posluži početak Predgovora prethodnoj sintezi, pa ga stoga ovde prenosimo: „Čitanje svake knjige počinje od njenog naslova, a kako je ova naslovljena na način koji se možda ne bi očekivao u ovoj ediciji, a ni od ovog autora, neće biti zgoreg da čitaoca odmah uputimo u tajnu njenog pomalo zagonetnog zaglavlja. Naime, biblijski toponim Armagedon, koji označava poprište odsudne kosmičke bitke između snaga dobra i zla o sudnjem danu čovečanstva, u poslednje vreme (naročito posle svetskog uspeha istoimenog naučnofantastičnog filma 1998. godine)

simbolizuje razne katastrofe ili nesreće. Otuda je iz ovog imena izveden popularni internacionalni sufiks *-(ma)gedon* koji različitim osnovama pridodaje takvo značenje, najčešće u poluožbiljnom tonu.

U engleskom, na primer, nalazimo sve više reči kao *snowmageddon* (za nevolje izazvane snežnom mećavom) ili *grandmageddon* (za gnev sa kojim se staramajka obrušava na neposlušne ukućane), zbog čega je Američko dijalektološko društvo ovaj formant 2012. uvrstilo među reči godine. U finansijskim krugovima SAD slabljenje dolara već se naziva *dollargeddon*, dok u Evropi zajedničkoj valuti pretili *Eurogeddon*. Kod nas, istina, trenutno nije aktuelan nekakav *dinargeddon*, premda se i takva mogućnost ne bi smela sasvim isključiti, ali zato mi imamo nešto što drugi sigurno nemaju (niko nema što Srbini imade!). To je SARMAGEDON, strogo domaća kovanica koja upozorava na preteće posledice dugačkog perioda zimskih praznika, kada se u Srbiji po tradiciji tamane impozantne količine hrane, naročito mesa i posebno neizbežne sarme. A ako je suditi po jeziku, odlično mesto za ovakvu feštu blagoutrobija mogao bi da bude novosadski restoran dičnog imena MESOPOTAMANIJA. Otuda nam je spoj tih dveju reči, semantički i stilski zgodno uklopljenih a izgrađenih naročitom tvorbenom tehnikom koja se detaljno razmatra u ovoj knjizi, poslužio za njen naslov. Međutim, taj šaljivi naziv ne bi trebalo da navede njene potencijalne čitaoce na pomisao da je posredi puka zbirka smešnih reči: iako mnoge od ovde registrovanih leksičkih jedinica jesu po sebi smešne, ili u svakom slučaju zabavne, iza vickastog naslova krije se pokušaj ozbiljne lingvističke i sociolingvističke analize velike količine prikupljenog nestandardnog, ali živog i aktuelnog, jezičkog materijala“ (2013: 5–6).

Kako je sama leksička građa najvećim delom prethodno objavljivana u etapama, i prateće analize i podele ostale su u suštini iste, premda uz izvesne modifikacije i proširenja, kako u podeli na područja tako i u pogledu tvorbenih modela. Manji broj ranije uvrštenih leksema, čiji je slivenički status iz nekog razloga bio sumnjiv, ovog puta je izostavljen, a dodato je mnoštvo novih, zabeleženih u međuvremenu. Isti postupak primenjen je i u Dodatku knjige, koji sadrži pregled usputno registrovanih leksičkih skrivalica drugih vrsta, srodnih slivenicama. Mestimično su iz praktičnih razloga doslovno preneti i delovi naših komentara iz navedenih ranijih publikacija, pri čemu izvori najčešće nisu pojedinačno označavani jer bi to samo nepotrebno opterećivalo tekst. Pisac veruje da ova mera „autoplajijata“ neće smetati čitaocima upoznatim s tim radovima. Sve u svemu, na ovaj način će svako zainteresovan za razmatranu materiju lako moći da na jednom mestu nađe sve što smo o njoj imali da kažemo, umesto da to prosleđuje u više nastavaka u raznim publikacijama, i uz neizbežna ponavljanja.

Prikupljanje ovako velikog broja reči „dvostrukog identiteta“, u ogromnoj većini potpuno novih, proteglo se na preko dve decenije. One su potekle iz različitih izvora, ponajviše iz medija. Njih preko 200 izlučili smo iz definicija u tekućem onlajn rečniku slenga *Vukajlija*, selektivno i po pravilu uz nova, jednostavnija i nepretenciozna objašnjenja, prilagođena našoj svrsi. Postojeći rečnici standardnog jezika tu nisu bili od pomoći, a rečnici žargona i pojedini stručni članci eventualno registruju tek poneku slivenicu. Tako smo po nekoliko primera preuzeli od Kašića (1987), Imamija (2003), Andrića (2005) i Miloradovićeve (2009), da bismo tome na kraju dodali po 15 blendi odabranih iz novog hrvatskog rečnika Markovića i saradnica (2016) i iz zbirke „marginalizama“

Vajagića i Đukića (2017). Sa ovim izuzecima, celokupnu građu smo kroz ceo navedeni period strpljivo beležili iz štampanih i elektronskih medija, a u ređim slučajevima i direktnom „terenskom“ opservacijom svakodnevne jezičke prakse, naročito mlađih generacija. Osim nekoliko usput registrovanih tvorenica, građa ne sadrži slivenice iz književnih dela pisaca koji su skloni toj vrsti verbalnih eksperimenata, što bi, koliko god bilo po sebi vredno, prevazilazilo okvire našeg sociolingvistički a ne književnoumetnički utemeljenog projekta. Za veliki broj primera zahvalnost dugujemo i čitaocima naših ranijih knjiga. Među ovima se uveliko izdvaja mala ali prilježna ekipa naših stalnih saradnika sa Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, u sastavu: prof. dr Tvrtko Prčić, doc. dr Gordana Lalić-Krstin i prof. dr Sabina Halupka-Rešetar (koje je autor, kako izgleda, neizlečivo zarazio hroničnim blenditisom); već godinama doprinosi ovog tima porastu naše građe bezmalo se graniče sa koautorstvom. Skoro svi primeri su iz jezičke produkcije u Srbiji, uz poneki iz Crne Gore i, čisto ilustrativno i radi poređenja, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Posle uvodnog poglavlja, u II poglavlju dajemo podelu slivenica po područjima upotrebe, uz napomenu da je ona dobrim delom samo okvirna, jer između ovih po prirodi stvari često dolazi do preklapanja. U III poglavlju sledi gramatička analiza svih tu navedenih primera, u okviru podele prema tvorbenim modelima. Ta podela je u IV poglavlju praćena diskusijom. Poslednje, V poglavlje čini objedinjeni abecedni Rečnik svih zabeleženih blendi. Za ovim ide Dodatak sa nekim drugim, slivenicama srodnim vrstama leksičkih skri-valica. Na kraju je spisak izvora i literature.

S obzirom na efemernu prirodu najvećeg dela ovde predstavljenog materijala, jasno je da ova knjiga ne pretenduje

na status priloga leksikografiji standardnog srpskog jezika – premda nije isključeno da će poneka u njoj zabeležena reč vremenom ući u opšte rečnike. Mnogo je verovatnije da bi ponešto iz nje moglo da se nađe u budućim rečnicima žargona, ali i u stručnim publikacijama iz oblasti funkcionalne stilistike i odgovarajućim priručnicima savremenog jezika.

Autor veruje da bi, pored same nekonvencionalne i druge mahom nedostupne leksičke građe, koja svojim obimom predstavlja i samostalnu vrednost, u ovoj knjizi sadržane opservacije i analize mogle da budu zanimljive, i podsticajne za dalja proučavanja, sa stanovišta tvorbe reči i mehanizama jezičkog stvaralaštva, a svakako i sociolingvistike, pa i psiholingvistike. Neki njeni delovi možda će privući pažnju proučavalaca dečjeg govora, omladinskog žargona, te medijskih, reklamnih i političkih registara jezika u javnoj upotrebi, ali i svih drugih koji žele da prate aktuelna zbivanja u svetu reči.

Beograd, februara 2019.

R. B.